

## Another Look at Yaakov's Dream

### Source 1: Bereishit 28:10-15

Ya'acov went forth from Be'er Sheva, and journeyed towards Charan. He encountered the place and slept there because the sun had set. He took stones from the place and placed them around his head and he slept at that place. He dreamt, and behold there was a ladder standing firmly upon the ground with its top touching the heavens, and behold angels of the Lord were ascending and descending upon it. Behold God stood over him and said: "I am God, the Lord of Avraham your ancestor and the God of Yitzchak, the land upon which you sleep I shall give to you and to your descendants. Your offspring shall be as numerous as the dust of the earth and you shall spread out to the west, the east, the north and to the south, and all of the nations of the earth shall be blessed on account of you and your descendants. Behold I will be with you, and I shall watch over you wherever you go and I shall return you to this land, for I will not forsake you until I have fulfilled all that I have spoken concerning you..."

י וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעַר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ  
 חָרָנָה: יֵא וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֵּן שָׁם כִּי-  
 בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם  
 וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם  
 הַהוּא: יב וַיַּחֲלֵם וְהִנֵּה סֹלָם מֵצֵב  
 אֲרָצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה  
 מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים  
 בּוֹ: יג וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר  
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹרְתֶם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי  
 יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ  
 לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעְךָ: יד וְהִנֵּה זֶרְעֶךָ  
 כְּעֵפֶר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִדְמָה  
 וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל-  
 מִשְׁפְּחֹת הָאָדָמָה וּבִזְרַעְךָ: טו וְהִנֵּה  
 אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ  
 וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא  
 אֶעְזֹבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי אֶת  
 אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ:

## Source 2: Rashi

These angels first ascended and then others descended to take their place. The angels that had accompanied him within the land of Canaan do not leave its borders, and they therefore ascended back to the heavens. Angels associated with outside the land then descended to accompany him further

(יב) עולים ויורדים - עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו:

## Source 3: Rabbi Michael Hattin

...the essence of Ya'acov's dream is to impress upon him that he is about to leave the hallowed earth of Canaan, to enter the foreboding hinterlands where Canaan's angels dare not tread. The fear of banishment from hallowed earth, the existential dread that it ought to arouse, the conscious awareness of leaving the precious land behind, are forever seared into Ya'acov's memory by the vision of the departing angels. Though other angels take their place to protect the future patriarch, they are presumably of a different and lower caliber.

## Source 4: Ibn Ezra

The matter is metaphorical. It is to suggest that there is nothing concerning which God is unaware. The affairs of the terrestrial plane are dependent upon the heavens, and it is as if a ladder joins the two. Upon that ladder, the angels ascend in order to inform of all that transpires on earth, while other angels descend in order to perform God's will. It is like the dealings of a king with his servants.

והטעם דרך משל, כי כל דבר לא יכחד מן השם, ודברי מטה תלויים בעליונים, וכאלו סלם ביניהן שיעלו המלאכים בו להודיע הדברים אחר שהתהלכו בארץ. ג"כ כתוב ומלאכים אחרים יורדים למלאות שליחות השם בדרך מלך עם משרתיו:

**Rav Hattin: Unlike Rashi, Ibn Ezra perceives the ladder as a continuous loop.** ...But His perfect knowledge needs no angels to enhance it and His response does not require angelic agents to carry it out. Ya'acov's dream vision is therefore only that: a somewhat coarse mental picture whose true import can only be appreciated in refined spiritual terms.

**RASHI:** comforting words ahead of the perilous journey he is about to experience

**IBN EZRA:** Overall theme of God's relationship to the world.... Though the ways of Providence may often strike us as mysterious, capricious or incomprehensible, they are never arbitrary. God will watch over Ya'acov and protect him, all the while guiding his steps towards the destiny that must be his.

### Source 5: Ramban

God showed him by way of this dream that all that transpires upon earth is performed by the angels who fulfill God's decree. The angels of the Lord whom He has dispatched to traverse the earth can perform neither small nor great deeds until they have returned to the Master of the world and reported to Him that 'we have roamed the earth, and behold its inhabitants are at peace,' or else they say 'it is full of the sword and bloodshed.' God then commands them to descend again to the terrestrial plane and to perform His will

He then saw that God, blessed be He, stood upon the ladder and offered Ya'acov an awesome pledge. **This was**

הראהו בחלום הנבואה כי כל הנעשה בארץ נעשה על ידי המלאכים והכל בגזרת עליון עליהם, כי מלאכי אלהים אשר שלח ה' להתהלך בארץ לא יעשו קטנה או גדולה עד שובם להתיצב על אדון כל הארץ לאמר לפניו התהלכנו בארץ והנה יושבת בשלום או מלאה חרב ודם, והוא יצוה עליהם לשוב לרדת בארץ ולעשות דברו:

והראהו כי הוא יתברך נצב על הסלם ומבטיחו ליעקב בהבטחה גדולה,

to indicate that he will not be subject to the angels but rather will be God's special portion, for He will be with him always. Thus God exclaims: 'Behold I will be with you, and I shall watch over you wherever you go,' for Ya'acov's status will surpass that of the other righteous ones concerning whom it is said that 'He will appoint His angels to protect you wherever you go' (Tehillim 91:11)...

להודיע שהוא לא יהיה ביד המלאכים אבל יהיה חלק ה' ויהיה עמו תמיד, כמו שאמר והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, כי מעלתו גדולה משאר הצדיקים שנאמר בהם (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך:

### Source 6a): Seforno

והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו – והנה ה' נצב עליו. כי אמנם כן יהיה לבסוף ששרי האומות אחר עליותם ירדו, והאל יתברך הנצב לעד לא יטוש את עמו, כאמרו כי אעשה כלה בכל הגוים, ואותך לא אעשה כלה (ירמיהו מ"ו:כ"ח).

### 6b) Sefer Yirmiyahu (Jeremiah) 46:28

אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶי יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה כִּי אֲתָךְ אָנֹכִי כִּי אֶעֱשֶׂה כָּלָה בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדַּחְתִּיךָ שָׁמָּה וְאֲתָךְ לֹא־אֶעֱשֶׂה כָּלָה וְיִסְרַתִּיךָ לְמִשְׁפָּט וְנִקְּהָ לֹא אֲנַקְּהָ: (ס)

But you, have no fear, My servant Jacob —declares the LORD— For I am with you. I will make an end of all the nations Among which I have banished you, But I will not make an end of you! I will not leave you unpunished, But I will chastise you in measure.

## Source 7: Midrash Tanchuma

ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, א"ר שמואל בר נחמן אלו שרי אומות העכו"ם דא"ר שמואל בר נחמן מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא לאבינו יעקב שרה של בבל עולה שבעין עוקים ויורד, ושל מדי חמשים ושנים, ושל יון מאה ויורד, ושל אדום עלה ולא ידע כמה, באותה שעה נתירא יעקב אבינו ואמר שמא לזה אין לו ירידה, א"ל הקדוש ברוך הוא (ירמיה ל') ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כביכול אפילו אתה רואהו עולה אצלי משם אני מורידו שנאמר (עובדיה א') אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה', א"ר ברכיה בשם רבי חלבו ור"ש בן יוסינה מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא ליעקב אבינו שרה של בבל עולה ויורד, ושל מדי עולה ויורד, ושל יון עולה ויורד, ושל אדום עולה ויורד, א"ל הקדוש ברוך הוא ליעקב יעקב למה אין אתה עולה, באותה שעה נתירא אבינו יעקב ואמר כשם שיש לאלו ירידה, כך אני יש לי ירידה, א"ל הקדוש ברוך הוא אם אתה עולה אין לך ירידה, ולא האמין ולא עלה, ר"ש בן יוסינה היה דורש (תהלים ע"ח) בכל זאת חטאו עוד ולא האמינו בנפלאותיו, א"ל הקדוש ברוך הוא אלו עלית והאמנת לא היתה לך ירידה לעולם, אלא הואיל ולא האמנת הרי בניך משתעבדין בהללו ד' מלכיות בעה"ז במסים ובארנוניות ובגולגליות, א"ל יעקב יכול לעולם א"ל אל תירא עבדי יעקב אל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים מארץ מגליא מאספניה ומחברותיה ושב יעקב מבבל ושקט ממדי ושאנן מיון ואין מחריד מאדום כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הפיצותיך שם באומות העולם שהן מכלין את שדותיהן אבל ישראל שאין מכלין את שדותיהן ואותך לא אעשה כלה אלא מיסרך ביסורין בעולם הזה בשביל לנקותך מעונותיך לעתיד לבא, לכך נאמר ויחלום.

## Source 8: Shadal/ R. Shmuel David Luzatto – The process of Tefilah

(יב) עולים ויורדים בו: הנכון כדברי דון יצחק, עולים ומביאים לפניו ית' תפילות התחתונים, ויורדים במצוות האל למלא משאלות המתפללים, וזהו שאמר יעקב: וזה שער השמים, שמכאן תפילות בני אדם עולות השמימה.  
 (יג) נצב עליו: על יעקב, והכוונה עומד אצלו, כמו שלשה אנשים נצבים עליו (למעלה י"ח ב') וכל העם נצב עליך (שמות י"ח י"ד) ולפיכך אמר: אין זה כי אם בית אלהים, כי אחר שהמלאכים הביאו לפניו תפילת יעקב כביכול ירדה השכינה אליו להבטיחה.

## Source 9: Prof Yehuda Elitzur: Migdal Bavel and Sulam Yaakov



- א. המילה "סולם" יחידאית במקרא.  
 ב. גם הצירוף "שער השמים" אינו חוזר עוד במקרא.  
 ג. מפליאה לכאורה הקריאה "אין זה כי אם בית אלהים" (בר' כח, יז). הרי יעקב לן בשדה ועל "אבן מאבני המקום" הניח ראשו (שם, י, יח) ושום בית לא היה שם.  
 ד. ה' הניצב בראש הסולם מודיע ליעקב בפירוש ובפירוט את כל הדברים שהיו צריכים להיאמר במעמד זה (יג-טו). מה, אפוא, התכלית והמשמעות של המלאכים העולים ויורדים בסולם?

המילה "סולם" היא, לדעת אשורולוגים מומחים, גלגולו של Simmiltu האכדית והרי זה מוטיב מסופוטמי מובהק, כפי שיתבהר עוד לקמן.

"שער השמים" הוא אל נכון המשך הפולמוס של בית אברהם עם המורשת המסופוטמית, פולמוס שעיקרו בפרשת דור הפלגה, השמה ללעג את השם היומרני בבל Bab-ili באכדית, היננו שער האל. הכתוב בפרשת דור הפלגה מתקלס בשם הזה באומרו כי לא שער האל שם, כי אם שער הבלבול. חלום יעקב מוסיף כי שער השמים - היינו שער האל-אינו שם, כי אם כאן, בארץ הבחירה, במקום הנקרא בצדק בית אל.

אשר ל"בית אלהים" בשדה הפתוח, הרי זו אל נכון התרסה כנגד המגדלים המפוארים של הפולחן המסופוטמי, אותם מגדלים עצומים הנקראים זִקְרַת (ziqqurat; ziggurat) שהתנשאו אל על בכל עיר מסופוטמית חשובה. רוב הבניינים בערים אשר במישורי נהריים נמוכים היו.

המגדלים - המקדשים הגבוהים שלטו, אפוא, על פני הנוף בארץ מכורת האבות. למגדלים-מקדשים אלה קראו המאמינים באלילי בבל בשמות נמלצים, שכולם היו צירופים של "בית".

מגדל בבל המפורסם נקרא E-temen-an-ki היינו "בית מוסדות שמים וארץ", מגדל לרסה (אל נכון אלסר שבבר' יד, א) מכונה "בית הקשר בין שמים וארץ", מגדל נפיר - "בית ההר", מגדל אשור - "בית הר היקום" וכו'. עד

כה נודעו למחקר למעלה משלושים "בתי זקרת" כאלה, ששימשו בעיני עובדי אלילי בבל היכלי מפגש בין אל ואדם. כלפי הללו קורא יעקב "אין זה כי אם בית אלהים". שדה זה בבית אל, הריק לכאורה, הוא הוא בית אלהים שבו מתנשא הסולם האמיתי בין ארץ ושמים, ואילו מגדלי בבל אינם אלא מפלצות לבנים וחמר (אספלט).

### סולם יעקב הוא המשך הפולמוס שבפרשת דור הפלגה

סולם יעקב ה"מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" אף הוא אינו אלא המשך הפולמוס שבפרשת דור הפלגה: "הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים". הרי זה מוטיב מסופוטמי מובהק. כתובות רבות, החל באלו של גודיאה השומרי ועד אלו של נבוכדנאצר הכשדי, משתבחות בבניינים ובעיקר בבתי זקרת ש"ראשם בשמים". לעומת הללו, אחד הביטויים המנחים בפרשת דור הפלגה הוא דווקא הארץ: "כל הארץ" (יא, א), "בארץ שנער" (ב), "פן נפוץ על פני כל הארץ" (ד), "על פני כל הארץ" (ח), "שפת כל הארץ", "על פני כל הארץ" (ט). בכך רמז הכתוב שהמגדל לא קירבם לשמים: שוכני ארץ היו ושוכני ארץ נשארו. מסתבר, כי גם התיאור "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל" (יא, ה) אינו אלא הערה של לעג למליצה ולאמונה שמאחוריה, כי המגדל שלהם "ראשו בשמים". הרי אילו נאמר פסוק ו בבר' יא אחרי פסוק ד, לא היה הסיפור חסר כלום. הווה אומר: פסוק ה ("וירד ה'") לא נכתב לצורך העלילה, כי אם לצורך משמעותה, היינו - רב מאוד המרחק בין השמים לבין ראש המגדל.

חלום יעקב חוזר ומשלים עניין זה בתמונת ה"סולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". לעומת מגדלי בבל המתנשאים ריקנים אל על - "והנה ה' נצב עליו".

הסולם הנראה בבית אל בארץ הבחירה אינו בנוי תועפות לבנים ואספלט, אך הוא אכן מגיע השמימה וה' בכבודו נצב עליו. אך תוהו המה מגדלי בבל ואין ממש באליליהם. לא כאלה חלק יעקב אשר "פגע" במקום הנכון שבו מוצב הסולם של אלהי האמת היחיד קונה שמים וארץ.

והמלאכים העולים בסולם, מה טיבם ומה משמעותם? כאמור, הכתוב בפרשת דור הפלגה מכחיש ומפריך את אמונת בני בבל כי המגדל בארץ ההיא מקשר כביכול בין עליונים לתחתונים. אין שם אלא ירידה אחת. ה' יורד כדי לסכל את מחשבת בוני המגדל ולסתור את בניינם. לא כן סולם יעקב



בארץ הבחירה. הוא משמש גשר מתמיד בין ה' לבין בחיריו. מלאכי אלהים עולים ויורדים בו תדיר. רעיון זה הובע בניסוח אחר בספר דברים: "ארץ אשר... עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דב' יא, יב).



The word "סֵלָם" is commonly translated as a ladder (due to its contemporary usage) but it is, in fact, a hapax legomenon, a term of which only one instance of use is recorded, whose meaning is unclear. The word might also stem from the Hebrew root סלל which relates to a path or ramp, perhaps the approach taken by Bereshit Rabbah. **Others relate "סֵלָם" to the Akkadian "simmiltu" which means a stairway. This possibility led many scholars to suggest that what Yaakov saw was actually a ziqqurat, a stepped Mesopotamian temple which was believed to connect heaven and earth.** [For a survey of the extant literature, see Yitzchak Peleg, ["מהו ה'סלם' שראה"](#), ["יעקב בחלומו"](#), שנתון לחקר המקרא והמזרח הקדום י"ד (2004): 7-26.] It is not clear, though, why Hashem would have Yaakov dream of an idolatrous temple. In fact, **Prof. Yehuda Elitzur in his article "מגדל בבל וסולם יעקב", reprinted in ישראל והמקרא (Jerusalem, 2000): 44-50, maintains that our story is actually an example of the Torah's dismissal of such Babylonian temples and practices. He suggests that this story, like the story of the tower of Bavel, is a polemic against paganism (for elaboration, see [Deconstructing Midgal Bavel](#)). Here, too, the Torah is mocking the Akkadian name Babilu which means "gate of god", pointing out that the true gate to God is not in Mesopotamia, but in the Land of Israel. To connect to Hashem, one need not build a fancy temple, as even in a lowly open field, Yaakov is able to see "ה' נִצָּב עֲלָיו".**

### Source 10: Rav David Tzvi Hoffman

You were meant to achieve the ideal that Hashem has set forth for you - to be someone in whom Hashem is glorified. The angels rise and contemplate this ideal in heaven and then find him asleep, doing nothing, without any moves to advance this ideal. And in the Gemara, our sages continue to tell that when

אתה נועדת להשיג את האידיאל שה' קבע לך - להיות מי שה' מתפאר בו. והנה עולים המלאכים ומתבוננים באידאל זה שבשמים ואחר הם יורדים והם מוצאים אותו - ישן, ללא מעש, בלא כל פעולה להגשמת האידאל הזה. ובגמרא ממשיכים חז"ל לספר,



they compared his image above to his image below- they sought to harm him. They are מלאכי אלהים – angels of Middat HaDin – strict judgement, that endanger a person who does not do what he should do to ensure that he achieves his potential...And then, Hashem stood over him – the God of kindness and mercy, the one who educates man, stands and protects him, preventing the harmful angels from approaching him, he who is destined to bring into reality his Divine purpose. Moreover, He also issues an encouraging promise – that He will be with him always, giving him the means to fulfill God's will, and above all, to protect him from the dangers that are liable to prevent him from reaching that goal

משהשוו את דיוקנו שלמעלה עם דיוקנו שלמטה "בעי לסכוניה". בקשו להביאו בסכנה. הרי מלאכי אלהים הם, מלאכי מידת הדין אשר מסכנת את האדם שאינו עושה כדי להשיג את יעדו, כדי להגשים את האידיאל שנקבע לו למעלה. ואז – והנה ה' ניצב עליו, אלהי החסד והרחמים, זה שמחנך את האדם, הוא נצב ומגן בעדו, מונע ממלאכי הרעה להתקרב אל זה שאמור להשיג בעתיד את האידיאל האלהי ולהגשימו. יתרה מזו, הוא אף נותן לו את ההבטחה המעודדת להיות עמו תמיד, ליתן לו את האמצעים להגשמת רצונו, הרצון האלהי, ומעל לכל – להגן עליו מפני הסכנות שעלולות להפריע אותו בהשגת יעדו.

**Source 11: The Meaning of Jacob's Dream -  
Rabbi Jacob Charlap - Department of Talmud  
(Bar Ilan University 1997)**

...According to Maimonides (*Guide of the Perplexed*, I.15),<sup>[1]</sup> the purpose of the ladder is to explain the relationship between two realities, between existence on earth and existence in the "world of heavenly spheres," both of which are set in motion by God. Jacob sees "angels of God" on the ladder. Those "going up and down on it" are the prophets who, from studying the ladder--the connection between the two worlds, i.e., God's providence--are elevated to a higher, heavenly level of understanding. That is why it says "going up and down"; first they ascend and become inspired, then they descend and transmit the understanding they acquired to the world. In addition, "God stands on it," e.g., on the "ladder"; this means God is there constantly, as the Prime Mover, the Cause that governs and is providence over all. **According to Maimonides, the dream is a representation of the two worlds, and Jacob, as the person who contemplates the ladder, e.g., the connection between the worlds, attains an understanding of God and of His ways in our world.** In the words of Maimonides(*Guide*, I.15, trans. S. Pines, Chicago, 1963, p.41):

"And, behold, the Lord stood erect on it," that is, was stably and constantly up on it--I mean upon the ladder, one end of which is in heaven, while the other end is upon the earth. Everyone who ascends does so climbing up this ladder, so that he necessarily apprehends Him who is upon it, as He is stably and permanently at the top of the ladder. It is clear that what I say here of Him conforms to the parable propounded. For "the angels of God" are the prophets with reference to whom it is clearly said: "And He sent an angel"(Nu.20:16)... How well put is the phrase "ascending and descending," in which "ascent" comes before "descent." For after the "ascent" and the attaining of certain rungs of the ladder that may be known comes the descent with whatever decree the prophet has been informed of--with a view to governing and teaching the people of the earth.

Moreover, he wrote (Guide, II.38), "Therefore one ought not to pay attention to one whose rational faculty has not become perfect and who has not attained the ultimate term of speculative perfection. For only one who achieves speculative perfection is able to apprehend other objects of knowledge when there is an overflow of the divine intellect toward him. It is he who is in true reality a prophet. This is explicitly stated: 'And the prophet [possesseth] a heart of wisdom(Ps.90:12).' It says here that one who is a prophet in true reality has 'a heart of wisdom.'" Thus, the dream teaches Man to attain an understanding of the Deity and to reach the level of prophecy.

**A different interpretation of the ladder follows from the commentaries of the great hassidic leader R. Shneur Zalman of Lyady and R. Hayyim of Volozhin, a disciple of the Vilna Gaon.** According to their approaches, the ladder symbolized the stages by which a person ascends in spirituality. The ladder has "angels of God going up and down on it", because the entire universe, including the angels, ascends and descends along the rungs by which human beings ascend and descend, and in their wake. That is to say, everything depends on human deeds, ascending as mankind ascends, and descending as mankind descends. As R. Shneur Zalman of Lyady wrote in *Likkutei Torah* (Numbers, *Naso* 2):

Therefore, one must begin from the bottom and work upwards in prayer, which is a ladder set on the ground, its top reaching towards heaven, until it reaches the One. Thereby the angels of god ascend and descend (*olim ve-yordim*) **bo**--in man. For man is the root of all; as it is written, "Each of the four had the face of a lion on the right; ... of an ox on the left,"(Ez.1:10) but "each of them had a human face,"(*ibid.*) so in all they were like human beings comprised of all four creatures, all of them

becoming spiritually elevated as the human soul is elevated through its adherence to the Living God...[2]

Likewise, in *Nefesh Ha-Hayyim* (I.19), R. Hayyim of Volozhin interpreted an idea of the **Zohar** as follows:

Regarding the vision of the ladder "set on the ground," ... note that it does not say "set **in** the ground (*baaretz*), but **towards** the ground (*artzah*), to signify that its principal anchoring is in the heavens above, and from there it devolves downward, until it reaches the earth. This signifies the *Neshamah* in man... From there it descends like a ladder and chain, joining with the spirit (*Ruah*), then with the soul (*Nefesh*), until it finally comes down to this world and into the body of man. Divine angels go up and down it, as we said above, along its length which is the living soul of the worlds, the forces and the angels of the upper spheres, whose entire ascent and descent, indeed all their actions at every moment, depend solely on the inclination of the deeds, speech, and thoughts that are in the body of man at every moment. (As for what is written, 'ascending first, then descending', the entire thrust of human life is first to elevate the entire world from below to above, and after that, heavenly lights are drawn from above downwards.)

According to these interpretations, the dream teaches us Man's centrality in the universe, his responsibility to all God's creatures, and the total dependence of everything, including celestial beings, on humans and their deeds. Although R. Schneur Zalman of Lyady and R. Hayyim of Volozhin represent different schools of Jewish thought, both were influenced by mysticism and both indicate that they viewed human beings as superior even to the angels.

This approach is a matter of dispute among the classic Jewish philosophers and exegetes. Some commentators follow the ideas set forth in various sayings of the Sages, that the world was created for man, and that human beings are the focal point of creation. Others take issue with this approach and do not see man as the ultimate in Creation. **Both of these approaches are reflected by Ibn Ezra in his commentary on Exodus 23:20: "I am sending an angel before you to guard you on the way..."**

**I send my critique against the *Gaon* who was so arrogant as to say that human beings are more noble than the angels of God and that they were created for the sake of man, ... But Scriptures say 'Man is**

**like a breath' (Ps. 144:4), 'Men are mere breath' (Ps. 62:10).** If the angels were created for man, why are they lasting and man not? ... and given that man is but empty breath and delusion, then are we to conclude that the angels were created for such nought? -- such 'wickedness' is far from God'...[3]

Maimonides takes a similar approach to Ibn Ezra, as we see in *Hilkhot Yesodei ha-Torah* (4.12):

When Man contemplates concerning these things, and perceives all creatures, from angels to spheres to humans, and discovers the wisdom of the Holy One, blessed be He, in all beings and things that He created, ... he is seized by awe and and fear because of his own baseness, **shortcomings and levity when measured against any of the great and holy bodies, and all the more so, against one of the pure forms that were never material. He then will find himself likened to a vessel full of shame and disgrace, empty and wanting.**

Likewise in *Guide of the Perplexed* (III.13):

For this reason, to my mind, the correct view according to the beliefs of the Law ... is as follows: **It should not be believed that all the beings exist for the sake of the existence of man. On the contrary, all the other beings too have been intended for their own sakes and not for the sake of something else... Just as He willed that the human species should come to exist, He also has willed that the spheres and their stars should come to exist; and He also has willed that the angels should come to exist. In respect to every being He intended that being itself...[4]**

The other view, that man is the quintessential creature, also finds expression in the works of one of the greatest kabbalists, R. Meir ben Gabbai. In *Avodat Ha-kodesh* (Part 3, "The End Purpose," chs. 3-10) he wrote:

All that philosophers might deduce about human inferiority and deficiency, and his low standing in relation to the spheres and the stars, and all the more so with respect to the angels, will be correct for them and such is truly their lot, for they have not been illumined by the light of the Torah, whose radiance elevates those who accept it above all other creatures, heavenly and earthly... And this, in our opinion, is the strength of those who believe that the heavenly creatures were made for the sake of the earthly, ... for he who chooses this and believes in it,

will believe that the heavenly orders can change since they are created beings and their changing depends on the will of their Creator who entrusted this into the hands of those who keep His Law and perform His will...

The Maharal of Prague also takes this approach (see ch. 4 of his book, *Tiferet Yisrael*): "The second part is man ... who is in his own right not included in a class with other beings, since everything was created for man. Man reigns, bringing to perfection all earthly beings, for all were created to serve and assist man." In other words, man is the object of creation, and the perfection of all beings depends on his deeds. Further, Maharal believes that not only earthly beings are dependent on man, but also heavenly forces, as we read in ch. 12:

This is understood from Scriptures (Ps. 91:11): "For He will order His angels to guard you wherever you go." Who is greater, the one who guards or the one who is guarded? (Gen. Rabbah 78:1; Yalkut Shimoni 1.133)... Thus the knowledge of the Torah, which is the perfection of Man, the most important and quintessential being, in that he is in the image of God ... as if man is the Image for other creatures... If our Sages had not wished to say that man is more dear than the entire world, even than the angels, they need not have said that man is dear (*haviv*), for it is clear that man is more dear than all the animals; rather, they wished thereby to say that, insofar as man is in the image of God, he is even more dear than the angels...[5]

In the light of these two points of view, we can now understand the differences between the two interpretations presented at the outset. Given Maimonides' view in *Guide of the Perplexed*, that man is not the center of the universe, but that everything including man was created and given its own particular role, one could not explain Jacob's dream as signifying that the entire universe depends on the actions of man, as the other commentators did. For, according to their approach, Jacob's dream lends expression to man's centrality, even his superiority, everything depending on him. However, in all the views which we presented here, the role of man is to strive constantly for greater heights, step by step, as understood by R. Schneur Zalman of Lyady, based on Zechariah 3:7, "I will permit you to move about among these attendants": "Man is referred to as moving about, not standing as an attendant, indicating that man must progress from rung to rung, and not stand on the same rung forever" (*Tanya, Likkutei Amarim, Part 2, Hinnukh Katan*).